

Vlaams
Parlement

ingediend op **679** (2020-2021) – Nr. 1
8 maart 2021 (2020-2021)

Nota van de Vlaamse Regering

ingediend door viceminister-president Ben Weyts

Visienota.

Voorsprongfonds Hoger Onderwijs

DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Visienota

“Voorsprongfonds Hoger Onderwijs”

Inleiding

Wij grijpen de coronacrisis aan om achterstand om te buigen in voorsprong. De pandemie was een enorme opdoffer voor onze universiteiten en hogescholen, maar ze bood ook mogelijkheden en kansen om te leren en te veranderen. Het komt er nu op aan dit momentum te benutten om te investeren in een transformatie die ons terug vooraan in de race brengt. We voorzien 60 miljoen euro voor een Voorsprongfonds dat ons hoger onderwijs digitaler, flexibeler en eigentijdser zal maken en ons op vlak van onderwijs blijvend tot de Europese top zal doen behoren.

De drie speerpunten van het Voorsprongfonds zijn:

- 1) De uitbouw van een Vlaams opleidingsportfolio dat toekomstbestendig en wendbaar is;
- 2) Levenslang leren binnen het hoger onderwijs verder uitbouwen;
- 3) Volop inzetten op digitale onderwijsvormen.

Dit is hét moment om te investeren. We hebben te lang gefocust op het negatieve van de crisis en te weinig op de kansen die ze bood. De COVID-19 pandemie heeft onze manier van leven veranderd. We leven anders, we kopen anders en we leren en onderwijzen anders. Dat bracht vele nieuwe uitdagingen met zich mee voor hogescholen en universiteiten, maar heeft ook reeds gekende problemen scherper gesteld. Instellingen hebben hun manier van lesgeven en evalueren aangepast en stapten over op afstandsonderwijs. Delen van curricula werden ad hoc herdacht en oplossingen werden gezocht -én gevonden - binnen de nieuwe werkelijkheid van een samenleving in de greep van het virus.

Er is nu dus een uniek momentum om samen met alle hogeronderwijspartners nieuwe krijtlijnen uit te tekenen voor de toekomst van het hoger onderwijs in Vlaanderen. Samen de tijd te nemen om een visie uit te werken, de ervaringen die werden opgedaan en de kansen die er liggen vast te nemen en globaal te implementeren van het volledige landschap tot de individuele curricula. Binnen het kader van de Vlaamse en Europese relance richten we een Vlaams Voorsprongfonds voor hoger onderwijs op om concrete acties te kunnen nemen.

Binnen elk speerpunt zullen acties op korte en lange termijn met elkaar verbonden worden. De acties op korte termijn zijn gericht op een concrete ontwikkeling, vb. een oproep om een beleid te ontwikkelen, een traject om een nieuwe opleiding te starten, een investeringsimpuls, ... en beogen een zichtbaar en meetbaar resultaat binnen de looptijd van dit voorsprongfonds.

De acties op lange termijn zijn breder, gaan vb. rond visieontwikkeling en beleidsorganisatie op Vlaams niveau en lopen langer dan de looptijd van het fonds. Beiden staan met elkaar in verbinding. De acties op korte termijn kunnen, door hun ervaringen en resultaten input leveren voor het proces op lange termijn, en het bredere proces op zich kan ook inspirerend werken voor de concrete acties die al lopen.

Het Voorsprongfonds voorziet in een financiële injectie in het hoger onderwijs van 60 miljoen euro bijkomende middelen. De middelen zullen toegekend worden in 2021 en/of 2022 en kunnen ingezet worden tijdens de academiejaren 2021-2022 en 2022-2023. Die substantiële extra middelen zijn bedoeld om het hoger onderwijs in Vlaanderen te helpen de kansen die zich vandaag aanbieden ten volle te grijpen.

Daarbij zetten we resoluut in op maatregelen die het hoger onderwijs én dus ook Vlaanderen opnieuw een voorsprong zullen geven. De toekomst van onderwijs zal ecologisch, digitaal en technologie-gestuurd zijn. Het Vlaamse hoger onderwijs moet een voortrekkersrol kunnen opnemen op vlak van ontwikkeling, innovatie en gebruik.

Met dit Voorsprongfonds moet het Vlaamse hoger onderwijs ook internationaal een voorsprong kunnen nemen. Het hoger onderwijslandschap is immers bij uitstek een internationaal speelveld waarin onze instellingen een sterke positie innemen.

Onze universiteiten en hogescholen zijn onze belangrijkste kenniscentra. Het zijn cruciale groeipolen voor onze economie en onze samenleving. Als we voorsprong nemen met het hoger onderwijs, dan nemen we voorsprong met heel Vlaanderen.

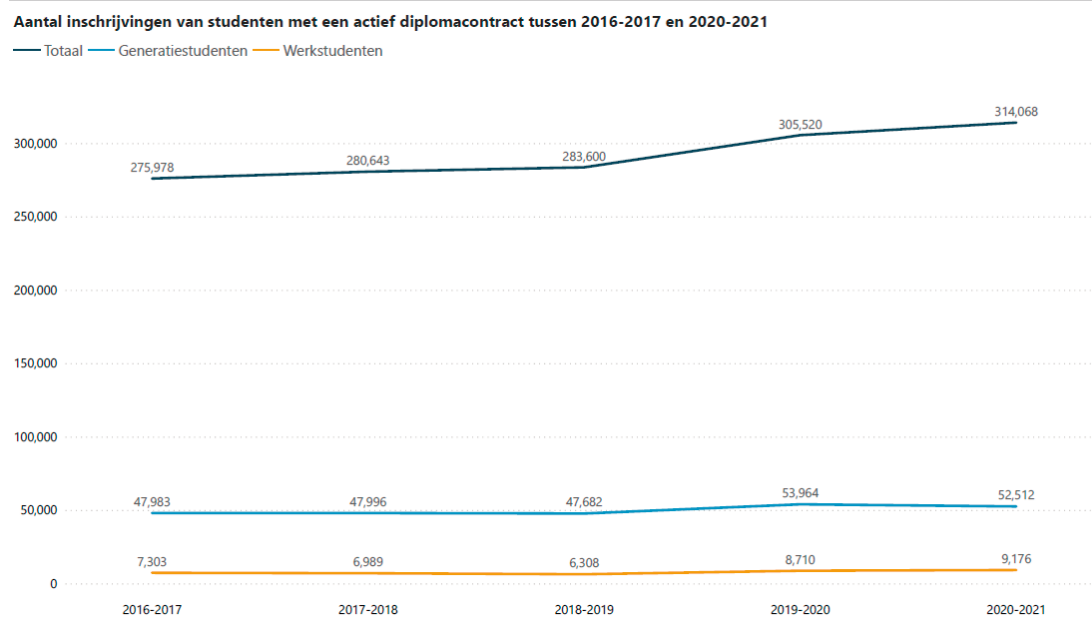
1. Omgevingsanalyse

We mogen trots zijn op ons hoger onderwijs: we hebben sterke instellingen met sterke tradities die tot de wereldtop behoren. Getuige daarvan is onder andere de hoge internationale ranking van onze universiteiten. We kunnen echter niet rusten op de lauweren van het verleden. Om onze aansluiting bij het internationale peloton te behouden moeten we tegelijk ook durven innoveren.

Ons hoger onderwijs staat zeker niet stil. De institutionele hervormingen van het laatste decennium hebben een impact gehad op zowel de organisatie als het aanbod van het hoger onderwijs. Zo werden er bachelors, masters en graduatoren ingevoerd, volgde er een fusiegolf onder universiteiten en hogescholen en werd het flexibiliseringsdecreet ingevoerd.

Tegelijk zagen we een belangrijke groei van studenten. De groep van reguliere studenten bleef niet alleen toenemen maar werd ook meer verscheiden (zie grafiek). Zo geven cijfers van de rectoren van de universiteiten aan dat 1 op 7 studenten die starten aan de universiteit roots heeft buiten Europa¹. De toestroom van 25-plussers en het aantrekken van meer buitenlandse studenten blijft een belangrijke uitdaging voor het hoger onderwijs. Bovendien vragen grote maatschappelijke uitdagingen zoals migratie, klimaatverandering, digitalisering en globalisering dat studenten gevormd worden tot nog meer zelfbewuste, kritische en flexibele burgers die, naast de stevige kennisbasis, beschikken over nieuwe en bredere competenties en vaardigheden eigen aan de 21ste eeuw.

¹ [1 op de 7 starters aan unief heeft roots buiten Europa - De Standaard](#)

Grafiek 1: aantal inschrijvingen aan hogescholen en universiteiten met een actief diplomacontract tussen 2016-2017 en 2020-2021, bron: Databank Hoger Onderwijs

Een toekomstbestendig opleidingsaanbod

Als de economie transformeert en de samenleving evolueert, dan moet ook het opleidingsaanbod in het hoger onderwijs evolueren en transformeren. We moeten durven nieuwe kansen en mogelijkheden met beide handen aangrijpen. Met het relanceplan Vlaamse veerkracht² en het Voorsprongfonds hoger onderwijs gaan we de studieprogramma's en de opleidingsstructuur van het hoger onderwijs op een ambitieuze wijze vernieuwen. We werken aan de verdere inrichting van een stevig en goed doordacht hoger onderwijsaanbod met een versterkte internationale dimensie, aan meer gerichtheid op het levenslang leren en de arbeidsmarkt en met aandacht voor een efficiëntere en meer optimale instroom, doorstroom en uitstroom van studenten .

Dit relanceprogramma wil hogeronderwijsinstellingen een stimulans bieden om actie te ondernemen en hun opleidingsportfolio te evalueren en aan te passen. De behoefte aan een meer wendbaar en toekomstgericht hoger onderwijsportfolio wordt al langer (h)erkend. Het huidige regelgevend kader bevat een aantal drempels om het opleidingsportfolio te evalueren, aan te passen of af te bouwen. Het komt er nu op aan te komen tot een goed georganiseerd en verscheiden hoger onderwijslandschap, afgestemd op de behoeftes van het werkveld en de maatschappij.

Het is één van de doelstellingen van de Vlaamse regering om van Vlaanderen een topregio te maken op vlak van hoger onderwijs. Dit betekent zowel een aanbod voor reguliere studenten aangepast aan innovatieve en maatschappelijke trends, maar ook een uitdagend en aangepast aanbod met het oog op levenslang leren.

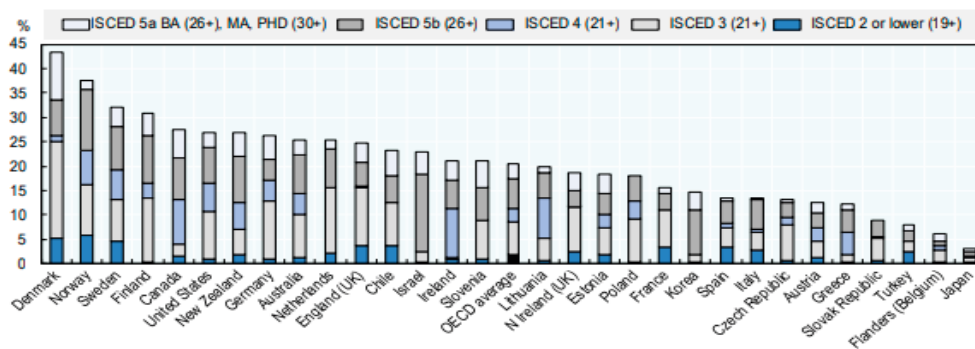
² <https://www.vlaanderen.be/publicaties/relanceplan-vlaamse-regering-vlaamse-veerkracht>

Vlaanderen als lerende samenleving

We hebben in Vlaanderen nog geen echte cultuur van levenslang leren. Te veel mensen beschouwen hun intrede in de arbeidsmarkt nog steeds als het einde van het leer- en studieproces. Maar in de hedendaagse economie en samenleving is het noodzakelijk om levenslang te blijven bijleren. We hebben de uitdrukkelijke ambitie om van Vlaanderen tegen 2024 een lerende samenleving te maken. ‘Leren’ wordt een continu proces dat altijd en overal plaatsvindt en voor iedereen toegankelijk is.

In het Pact 2020 voor een toekomstig Vlaanderen³ wordt de doelstelling geformuleerd dat 15% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd moet deelnemen aan levenslang en levensbreed leren. België scoort al jaren laag wat betreft de volwassen participatie in onderwijs. Met 8,6% van de 25-64 jarigen die onderwijs volgen, ten aanzien van een Europees gemiddelde van 10,9%, is levenslang leren in ons land een opvallend werkpunt⁴. (Grafiek 2). Dit blijkt ook uit de OECD Skills Strategy Flanders⁵, waar een hoofdstuk gewijd werd aan 'developing a learning culture'. Zeer specifiek voor hoger onderwijs wordt de aanbeveling gegeven om het opleidingsaanbod te verruimen en flexibiliseren met het oog op het aantrekken van de doelgroep van volwassen studenten of werkstudenten.

Figure 2.11. Stock of qualifications attained via adult education

Grafiek 2: kwalificaties behaald door onderwijs aan volwassenen, per onderwijsniveau. Bron: <http://www.oecd.org/publications/oecd-skills-strategy-flanders-9789264309791-en.htm>

De postcorona arbeidsmarkt zal danig verschillen van de arbeidsmarkt van de voorbije decennia. Die markt zal flexibeler, digitaler en meer verscheiden zijn dan vroeger. De vraag naar extra opleidingen in het hoger onderwijs voor mensen die bijvoorbeeld een job of een gezin hebben zal bijvoorbeeld stijgen. Als we hierop willen inspelen dan moet de manier van denken binnen ons hoger onderwijs verschuiven van een aanbod dat zich louter richt op diplomeren van generatiestudenten naar een aanbod gericht op aantrekken van volwassenen en werkende studenten. Deze doelgroep kan geïnteresseerd zijn in allerlei vormen van bijscholing, heroriëntering of specialisatie en wil in functie daarvan slechts enkele opleidingsonderdelen volgen. Het bestaande aanbod van bv. werktrajecten is nog te beperkt en ook nieuwe aanbiedingsvormen zijn nog te weinig ontwikkeld en te weinig toegankelijk en spelen nog te weinig in op de noden van de arbeidsmarkt postcorona.

³ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/pact-2020-een-nieuw-toekomstpact-voor-vlaanderen-20-doelstellingen>

⁴ EAK Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium), LFS Eurostat, bewerking Steunpunt Werk en Statistiek Vlaanderen

⁵ <http://www.oecd.org/publications/oecd-skills-strategy-flanders-9789264309791-en.htm>

Digitale onderwijsvormen

Wij grijpen dit moment in de geschiedenis ook aan om werk te maken van een digitale versnelling. De COVID-19-crisis heeft ons onderwijs, en bij uitstek ons hoger onderwijs, verplicht om op erg korte termijn grote stappen vooruit te zetten in het zoeken naar digitale oplossingen voor onderwijs en leren. De technologie evolueert in normale tijden al snel, maar niemand kon voorzien hoe snel digitale technologie moest ontwikkelen om ons te helpen deze gezondheids crisis te doorkomen. Hoewel het hoger onderwijs er alles aan gedaan heeft om op korte termijn stappen vooruit te zetten, waren de oplossingen vaak crisismaatregelen. De kans dient zich nu aan om deze crisismaatregelen in te bedden in een algemene en duurzame visie op leren in de toekomst. De crisis wees ons ook op het feit dat we blijvend aandacht moeten hebben voor kwaliteit en inclusiviteit.

We willen het digitaal afstandsonderwijs nu definitief en structureel inbedden in het Vlaamse hoger onderwijs. Daarvoor is gecoördineerde actie nodig op verschillende terreinen.

2. Speerpunten en acties

Het Voorsprongfonds zal ons hoger onderwijs sterker, flexibeler en digitaler maken. In de toekomst zal het digitale immers nog veel meer dan vandaag een rol spelen in onze samenleving. De coronacrisis heeft ons een gouden kans gegeven daarop in te zetten. Bovendien zijn we ons tegelijk ook bewust geworden van het onmisbare belang van het tastbare en het fysieke in ons leven. Het komt er nu op aan daar ons voordeel mee te doen.

We vertrekken vanuit de kansen die zich postcorona voordoen en pakken tegelijkertijd de structurele uitdagingen aan. We mikken op vernieuwingen die het hoger onderwijs een sterkere arbeidsmarktgerichte/maatschappelijke focus, een focus op levenslang leren en een 21steeuws, digitaal karakter geven. Flexibiliteit, innovatie en verduurzaming staan voorop. Om deze ambitie waar te maken richten we ons op 3 inhoudelijke speerpunten waaraan 7 actielijnen worden gekoppeld.

De drie speerpunten zijn:

- 1) De uitbouw van een Vlaams opleidingsportfolio dat toekomstbestendig en wendbaar is
- 2) Veel meer mogelijkheden aanreiken om levenslang te leren binnen het hoger onderwijs
- 3) Volop inzetten op digitale onderwijsvormen

Speerpunt 1: een toekomstbestendig en wendbaar Vlaams opleidingsportfolio uitbouwen

We willen deze ambitie waarmaken door:

- 1) implementatie trajecten naar een toekomstbestendig en wendbaar opleidingsportfolio;
- 2) heroriëntering van curricula;
- 3) breed proces van een nieuwe profilering van hoger onderwijs in Vlaanderen.

Vlaanderen heeft de aansluiting bij de Europese beleidsontwikkelingen in het hoger onderwijs niet gemist. Europese afspraken, zoals de Bolognaverklaring van 1999 en het European Qualifications Framework (EQF) van 2008, werden vertaald in Vlaamse beleidskeuzes die op hun beurt omgezet werden in decreten en besluiten. Zo werd in Vlaanderen de bachelor- en masterstructuur ingevoerd op niveau 6 en 7 van de EQF; de doctoraten namen niveau 8 in⁶. Recent werd in Vlaanderen ook invulling gegeven aan niveau 5 in het hoger onderwijs met de graduaatsopleidingen. Binnen deze ontwikkelingen stond de democratisering van het hoger onderwijs centraal. Vanuit de overheid werd de nadruk gelegd op rationalisering. Dit resulteerde in fusies tussen hogeronderwijsinstellingen en in een rapport van de commissie Soete dat nog geen uitvoering kreeg. Binnen het kader van het relanceplan willen we de instellingen hoger onderwijs uitdagen om hierrond zelf het heft in handen te nemen en stappen vooruit te zetten.

Naar een toekomstbestendig en wendbaar opleidingsportfolio en een nieuwe profilering van hoger onderwijs in Vlaanderen

Het Voorsprongfonds moet instellingen aanzetten hun aanbod toekomstbestendig en wendbaar te maken. Dat vereist dat zij soepel kunnen inspelen op de vragen van de arbeidsmarkt en de maatschappelijke noden.

Het toekomstbestendig en wendbaar zijn, omvat ook aandacht voor de internationale ontwikkelingen met betrekking tot hoger onderwijs. De aandacht voor internationale profilering, internationale benchmark en internationale gerichtheid zijn een essentiële pijler van de uitbouw van het aanbod. Een mooi voorbeeld hiervan is ontwikkeling van de Europese Universiteiten.

Om de instellingen de kans te geven hun opleidingsaanbod te vernieuwen zal de bestaande programmatieprocedure aangepast worden. Het inrichten van nieuwe opleidingen en het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod moet sneller en transparanter georganiseerd worden en moet meer dan vandaag leiden tot een rationeel hoger onderwijsaanbod.

Het Voorsprongfonds zal hogeronderwijsinstellingen stimuleren om hun bestaand opleidingsportfolio kritisch te bekijken en acties te ondernemen om hun aanbod meer toekomstgericht en wendbaar te maken.

Hogeronderwijsinstellingen kunnen een actieplan indienen waarbij ze hun huidige opleidingsportfolio evalueren en noden aan vernieuwing, rationalisatie en aanpassing detecteren. Het kan daarbij zowel gaan om nieuwe opleidingen die inspelen op maatschappelijke noden als om innovatie van het bestaande curriculum. De middelen zullen prioritair ingezet worden op inhoudelijke ontwikkeling en innovatie. Dit gebeurt bovendien in samenwerking met het werkveld zodat gegarandeerd wordt dat de opleidingen op de maatschappij en/of de arbeidsmarkt gericht blijven. Instellingen moeten maximaal afstemmen en/of samenwerken met het oog op een rationele inplanning.

Binnen dit plan kunnen zowel vernieuwing van het aanbod als vernieuwing van het curriculum aan bod komen:

Vernieuwing van het opleidingsaanbod gaat in de eerste plaats over het aanpassen van bestaande opleidingen, zoals bijvoorbeeld het vormgeven van nieuwe afstudeerrichtingen of

⁶ VLOR advies: Uitdagingen en kansen voor het hoger onderwijs van de toekomst, advies op eigen initiatief, juni 2019

het vernieuwen van opleidingsonderdelen. Dit geeft instellingen de kans om de opleidingen inhoudelijk een impuls te geven, bijvoorbeeld naar het inbouwen van STEM of artificiële intelligentie in het curriculum.

De onderwijsinstellingen zijn aan zet om hun huidige aanbod te evalueren en opleidingen of afstudeerrichtingen die niet meer tegemoet komen aan de noden van de maatschappij en/of de arbeidsmarkt af te bouwen.

In uitzonderlijke gevallen kunnen instellingen een aanvraag indienen voor financiële ondersteuning om specifiek vernieuwend aanbod in te richten met inachtnaam van de bestaande procedures. Daarbij moet het concreet gaan om een vraag vanuit de arbeidsmarkt en/of de maatschappij. Bovendien moet Vlaanderen binnen dit domein een voorsprong kunnen nemen binnen Europa.

Instellingen vertrekken bij deze oefening steeds van een grondige analyse van hun bestaande opleidingsportefeuille.

We verwachten samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen, waardoor het mogelijk wordt om het totaalbeeld van de Vlaamse opleidingsportfolio in kaart te brengen. Samenwerking tussen hogeronderwijsinstellingen kan zowel binnen een vast verband (VLIR, VLHORA, associaties) als op niveau van opleidingen en/of studiegebieden.

Enkel zo kan gegarandeerd worden dat het opleidingsaanbod goed en transparant gespreid wordt over Vlaanderen en overlap tussen instellingen vermeden wordt.

Instellingen kunnen éénmalig financiële ondersteuning aanvragen voor de ontwikkeling van dit aanbod (met inbegrip van internationalisering), professionalisering of herscholing van personeel, noodzakelijke investeringen in materiaal en/of infrastructuur.

Heroriëntering van curricula

Naast vernieuwing van het opleidingsportfolio is ook vernieuwing van het curriculum een aandachtspunt in het Vlaamse hoger onderwijs. Hoewel in Vlaanderen alle instellingen hun opleidingen vorm geven volgens gezamenlijk vastgelegde domeinspecifieke leerresultaten, bepaalt het curriculum de concrete inhoud van elke opleiding. Het curriculum is dan ook het belangrijkste instrument om de opleidingsinhoud af te stemmen op verwachtingen van het werkveld en de brede maatschappij.

Instellingen kunnen een aanvraag indienen voor financiële ondersteuning bij het heroriënteren van de curricula van één of meerdere van hun opleidingen.

Binnen deze heroriëntatie kan er onder meer gedacht worden aan:

- een versterkte inzet op 21ste eeuwse/ VUCA vaardigheden⁷, met aandacht voor ondernemerschap en duurzaamheid, naast academische, internationale, interculturele competenties en competenties voor levenslang leren.
- een versterkt en verhoogd aanbod aan interdisciplinariteit en interprofessionaliteit binnen bestaande opleidingen waardoor een bredere vorming van studenten mogelijk

⁷ <https://epale.ec.europa.eu/en/node/117553>

wordt. Dit zou vorm gegeven kunnen worden door de uitbouw van interprofessionele clusters.

- meer verantwoordelijkheid geven aan studenten, vb. door te werken met studentgecentreerde keuzepakketten. Als studenten meer verantwoordelijkheid en eigenaarschap krijgen om hun eigen curriculum mee vorm te geven, verhoogt de betrokkenheid alsook de inhoudelijke gerichtheid naar het individuele interessegebied van de student.
- het verder flexibiliseren en modulariseren van het curriculum, waardoor de opleiding(en) meer toegankelijk worden voor niet-generatiestudenten.
- Het ontwikkelen van een brede visie op profilering van hoger onderwijs met aandacht voor internationale benchmarking.

Speerpunt 2: Veel meer mogelijkheden aanreiken om levenslang te leren binnen het hoger onderwijs

Ons hoger onderwijs heeft nog veel onverzilverd potentieel inzake levenslang leren. Als we het aanbod beter afstemmen op oudere of reeds werkende geïnteresseerden onder meer via aanpassing curricula en opleidingsportfolio (zie supra speerpunt 1), dan kunnen we veel meer mensen de kans geven om later in het leven extra competenties te verwerven.

De huidige graduaats-, bachelor- en masteropleidingen hebben zeker een rol in het aanbod rond levenslang leren, maar er zal ook nood zijn aan kortere, flexibelere en modulaire trajecten die als een her/bijcholings- of verdiepings/verbredingstraject opgenomen kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan postinitieel onderwijs, maar ook aan micro-credentials, waarbij een korter traject in hoger onderwijs gecertificeerd kan worden.

De recente shift naar een betere mix van fysiek en digitaal onderwijs biedt ook mogelijkheden voor een meer toegankelijk hogeronderwijsaanbod voor bepaalde doelgroepen.

Het momentum is er om instellingen te ondersteunen om hun aanbod meer wendbaar te maken. Zo kunnen we het onderwijs meer toegankelijk maken voor levenslang leren of zelf een nieuw specifiek aanbod voor nieuwe doelgroepen ontwikkeld kan worden.

We ontplooiën daartoe volgende acties:

1. oproep voor een wendbaar aanbod levenslang leren;
2. Vlaamse visieontwikkeling rond levenslang leren in hoger onderwijs.

Binnen deze acties kunnen hogeronderwijsinstellingen concrete initiatieven vormgeven die zich richten op het (her)ontwerpen van hun opleidingsaanbod om het toegankelijk en wendbaar te maken met het oog op levenslang leren.

Wendbaar aanbod levenslang leren

De hogescholen en universiteiten hebben binnen de bestaande regelgeving reeds verschillende mogelijkheden om in te zetten op levenslang leren. Deze mogelijkheden moeten allereerst ten volle benut worden. Recent kondigde de Europese Commissie aan een Europese visie te ontwikkelen rond micro-credentials en meer specifiek over hun sleutelrol in het ondersteunen van levenslang leren in en het verbreden van de toegang tot hoger onderwijs⁸. Een micro-credential is een erkend bewijs van de leerresultaten die iemand heeft behaald na een leerervaring van beperkte omvang, op basis van transparante normen en eisen en na een beoordeling (ontleend aan de definitie van de EU-commissie). Micro-credentials zijn het flexibele instrument bij uitstek om het onderwijs open te stellen voor meer lerenden.

Binnen dit actiepunt kunnen verschillende elementen aan bod komen:

- de ontwikkeling of aanpassing van een onderwijsaanbod dat zich specifiek richt op zij die willen herscholen/heroriënteren of bijscholen. De ontwikkeling of aanpassing van het onderwijsaanbod kan zowel betrekking hebben op initiële opleidingen (graduaat-, bachelor- en masteropleidingen) maar ook op post-initiële opleidingen (bachelor-na bachelor of master-na-masteropleidingen) en micro-credentials;
- het inzetten op het verstevigen van de samenwerking met het bedrijfsleven. Hierbij kan gedacht worden aan het opzetten van nieuwe trajecten rond duaal onderwijs, maar ook aan het vormgeven van nieuwe werkplekcomponenten. Het opzetten van contractonderwijs, bvb. in het kader van digitalisering en duurzaamheid, waarbij de expertise van de hogeronderwijsinstelling in het bedrijfsleven wordt binnengebracht, behoort eveneens tot deze oproep;
- het opzetten van vernieuwende, innovatieve opleidingstrajecten die zich specifiek richten op kwetsbare doelgroepen die vandaag te weinig binding hebben met het hoger onderwijs, zoals vb. werkzoekenden, anderstaligen, of nieuwkomers met een hogeronderwijsdiploma dat niet (volledig) erkend wordt. Voor deze lerenden zou een opleidingstraject op maat uitgewerkt kunnen worden, waardoor zij volwaardig kunnen toetreden op de arbeidsmarkt. Hierbij wordt bijzondere aandacht gevraagd voor buitenlandse diploma's verpleegkunde.

Omdat het doel is om een echte impuls aan het levenslang leren in het hoger onderwijs te geven, kunnen enkel nieuwe acties en trajecten ingediend worden door de instellingen. Net zoals in de andere speerpunten is ook hier samenwerking belangrijk. Aanvragen die een zinvolle samenwerking met een andere hogeronderwijsinstelling, een belangenorganisatie of het bedrijfsleven kunnen aantonen, hebben een streepje voor.

Vlaamse visieontwikkeling rond levenslang leren in hoger onderwijs

Naast concrete acties binnen de instellingen is er in Vlaanderen nood aan een breed gedragen en gedeelde visie rond levenslang leren in het hoger onderwijs. De link met de werkzaamheden van het Partnerschap Levenslang Leren wordt hier gemaakt. De huidige onderwijsregelgeving rond flexibilisering en financiering maakt veel mogelijk maar bevat geen specifieke richtlijnen rond het organiseren en stimuleren van activiteiten in het kader van levenslang leren. Binnen deze actie zal de overheid, samen met de hogeronderwijsinstellingen, sociale partners en betrokken actoren een visie uitwerken rond levenslang leren in het hoger onderwijs. Dit impliceert ook het onderzoeken van de

⁸ https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/eea-communication-sept2020_en

mogelijkheden tot uitwerking van een businessmodel/financieringsmechanisme om het levenslang leren in hoger onderwijs te stimuleren.

Speerpunt 3: kwaliteitsvol verduurzamen van nieuwe werkvormen in het hoger onderwijs

Digitalisering is een fantastisch verlengstuk voor het contactonderwijs waar Vlaanderen zo sterk in is. Tijdens de coronacrisis kwam de plotse omschakeling naar digitaal en online onderwijs met de nodige problemen en hindernissen, zowel naar infrastructuur toe als naar competenties van docenten en studenten. Er is echter ook een opportuniteit ontstaan voor een digitale versnelling.

Het Voorsprongfonds wil onderwijsinstellingen ondersteunen bij het kwaliteitsvol verduurzamen van nieuwe werkvormen binnen het hoger onderwijs waarbij een ideale mix van fysiek onderwijs op de campus en digitaal onderwijs op afstand wordt nagestreefd.

We zetten in op volgende acties:

1. ondersteuning voor het kwaliteitsvol verduurzamen van nieuwe (digitale) onderwijsvormen;
2. versterken van competenties rond nieuwe onderwijsvormen.

Kwaliteitsvol verduurzamen van nieuwe (digitale) onderwijsvormen

Er was een crisis als de coronapandemie nodig om ons het enorme potentieel van digitaal onderwijs te tonen.

Het verduurzamen van kwaliteitsvolle vormen van een mix tussen fysiek en digitaal onderwijs vereist investeringen in infrastructuur en materiaal. Er werd reeds een substantiële financiële injectie gegeven om de kosten van digitaal afstandsonderwijs op te vangen. Binnen deze actie kunnen instellingen nogmaals éénmalig financiële ondersteuning ontvangen voor investeringen om het onderwijs aan te passen aan de nieuwe werkvormen. Dit kan gaan om investeringen in IT-materiaal (hard- en software) maar ook om investeringen voor het inrichten van studieruimten, het aanpassen van labo's of leslokalen, het voorzien van opnamefaciliteiten of het vormgeven van nieuw cursusmateriaal of nieuwe evaluatiemethodieken (digitaal examen centrum, proctoringsystemen...).

Instellingen vertrekken in hun aanvraag steeds vanuit de nood van studenten. De projecten kunnen plaatsvinden op niveau van de instelling maar ook op niveau van een opleiding of van enkele opleidingsonderdelen.

Om de eerste actie binnen dit speerpunt te ondersteunen, willen we focussen op het delen van de praktijken die vandaag al ontwikkeld zijn om samenwerking en uitwisseling tussen instellingen te stimuleren.

Versterken van competenties rond nieuwe onderwijsmethodieken.

Om beleid en investeringen optimaal te laten renderen, is het ook belangrijk dat instellingen ervoor zorgen dat docenten voldoende en continu geprofessionaliseerd worden in digitale didactiek en digitaal evalueren.

De afgelopen jaren heeft de evolutie rond digitaal onderwijs niet stil gestaan in Vlaanderen en door de COVID-19-pandemie heeft ze een stevige stimulans gekregen. Veel docenten ontwikkelden mooie en goede praktijken op maat van hun opleidingsonderdeel of opleiding. Binnen instellingen werd ingezet op een (aanzet tot) beleid. Om deze actie kracht bij te zetten zal een lerend netwerk opgezet worden dat krachtig kan inzetten op het delen en

verspreiden van goede praktijken en het professionaliseren van docenten hoger onderwijs.

3. Verdere operationalisering Voorsprongfonds

Aan het Voorsprongfonds is een substantieel budget gekoppeld. Bij de verdeling van deze middelen kiezen we bewust voor projecten die kwalitatief goed zijn én die bijdragen aan de doelstellingen van deze nota.

Het realiseren van voorsprong en samenwerking staat centraal.

De wijze van verdeling van de middelen vormt onderdeel van latere concretisering en zal inhoudelijk per speerpunt aan de Vlaamse Regering worden voorgelegd.

Opvolging en monitoring

Tot slot voorzien we in een accurate monitoring van ‘het Voorsprongfonds’ zowel procesmatig als kwalitatief en op alle echelons.

De onderwijsvernieuwingen op het werkveld zullen nauw worden opgevolgd zowel kwantitatief als kwalitatief.

De Europese richtlijnen over rapportering worden opgevolgd.

De uitrol van het Voorsprongfonds binnen de drie speerpunten zal worden aangestuurd en opgevolgd door een divers samengestelde stuurgroep waarin naast de overheid ook de uitvoerende instellingen en NVAO vertegenwoordigd zijn. Daarnaast wordt er voorzien in een gedegen (wetenschappelijke) monitoring, zowel procesmatig als kwalitatief van de verschillende acties en de resultaten, zowel op Vlaams als op instellingsniveau.

Het partnerschap levenslang leren zal ten gezette tijde over de voortgang van Voorsprongfonds geïnformeerd worden om afstemming te garanderen.

De link met Edusprong en Digisprong wordt bewaakt onder meer kader van de link met levenslang leren en het versterken van digitale competenties.

Bij elke actielijn voorzien we een opvolg- en evaluatiestrategie. De efficiënte besteding van de middelen wordt daarbij gericht in de gaten gehouden. Hierbij worden de regeringscommissarissen ingezet.